

بررسی توسعه یافتگی سکونتگاه‌های روستایی بخش طالقان شهرستان ساوجبلاغ از طریق تکنیک TOPSIS

غلامرضا دین پناه^۱

گروه ترویج و آموزش کشاورزی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

محمد صادق صبوری

گروه ترویج و آموزش کشاورزی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار، ایران

فرهاد لشکرآرا

گروه ترویج و آموزش کشاورزی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۳/۱۲/۰۱

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۳/۰۹/۰۳

چکیده

هدف این تحقیق بررسی توسعه یافتگی سکونتگاه‌های روستایی بخش طالقان شهرستان ساوجبلاغ می‌باشد. تعداد سکونتگاه‌ها ۸۱ مورد می‌باشند. جهت رتبه‌بندی سکونتگاه‌های بخش از روش TOPSIS استفاده شد. نتایج نشان داد که بر اساس میزان C_i^* محاسبه شده، حداقل ۰/۱۰ برای پرکه و حداکثر ۰/۸۸ برای شهر طالقان می‌باشد و میانگین آن برابر ۰/۱۶ است. دامنه نوسان سطح توسعه یافتگی سکونتگاه‌های بخش ۰/۷۸ برآورد شده است. همچنین ۱۱ سکونتگاه در حال توسعه و ۶۸ سکونتگاه توسعه نیافته می‌باشند. تحلیل واریانس نشان داد که تفاوت معناداری بین میانگین‌های C_i^* های سطوح توسعه وجود دارد.

واژگان کلیدی: سکونتگاه، تاپسیس، بخش طالقان

مقدمه

باتوجه به اهمیت و جایگاهی که روستا در ایران دارد و به دلیل اهمیت این موضوع، پنج برنامه پیش از انقلاب و چهار برنامه بعد از انقلاب جهت توسعه روستایی تدوین و اجرا شده است. متأسفانه هنوز بخش‌های مختلف اقتصادی کشور نتوانسته است در زمینه برنامه‌های اقتصادی - اجتماعی موجبات توسعه ملی، منطقه‌ای و محلی را در محدوده هدف‌های خود فراهم سازد (شریف‌زادگان، ۱۳۸۲). علت این امر را بعضی از محققین، سیاست یک سوئگری یعنی توجه به خدمات روستایی در قالب تأمین رفاه روستاییان با کارکرد سکونتی، بدون توجه یا با کم توجهی به کارکرد اقتصادی - تولیدی روستاها دانسته‌اند (مولایی هشجین، ۱۳۸۶) در واقع برنامه‌ریزان از کارکرد اقتصادی آن غافل مانده‌اند و بعضی نیز عدم موفقیت برنامه‌های توسعه روستایی در ایران را بخشی بودن و متمرکز بودن برنامه‌ها، روند بالا به پایین آنها و عدم رعایت اصول صحیح برنامه‌هایی دانسته‌اند که موجب گردیده برنامه‌های توسعه روستایی نتواند جایگاه خود را پیدا کند (رضایی، ۱۳۸۲) و یا اینکه الگوهای به کار گرفته برای توسعه روستایی به دلیل عدم سنخیت یا ساختار سیاسی، اجتماعی روستاهای ایران و همچنین عدم شناخت و تحقیق کافی برنامه‌ریزان نسبت به جامعه روستایی کشور، موجب نابسامانی‌ها و ناکارآمدی توسعه روستایی گردیده است (راسخی، ۱۳۸۲). بررسی و شناخت وضعیت نواحی، قابلیت‌ها و تنگناهای آن در برنامه‌ریزی از اهمیت بسزایی برخوردار است. امروزه آگاهی از نقاط قوت و ضعف نواحی، نوعی ضرورت جهت ارائه طرح‌ها و برنامه‌ها محسوب می‌شود. به طوری که استفاده از شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و بهداشتی و ... می‌تواند معیاری مناسب هم برای تعیین جایگاه روستا و هم در جهت رفع مشکلات و نارسایی‌های مبتلا به خود برای نیل به رفاه اقتصادی و سلامتی اجتماعی جهت رسیدن به توسعه باشد. به هر جهت در روستاهای ایران توسعه‌یافتگی و توسعه-نیافتگی با چالش‌های متعدد روبرو بوده و هست. به طوری که اینک شاهد فقر گسترده و عدم تعادل فزاینده، رشد بیکاری و بهره‌وری پایین در نواحی کشور هستیم. البته ریشه این امر را باید در عملکرد ناکارآمدی نهادهای اجتماعی، اقتصادی و سیاست‌های تبعیض‌آمیز توسعه نواحی جستجو کرد و برای آن راه‌های اساسی پیدا نمود (موسوی، ۱۳۸۲).

در تحقیقی که زارع شاه آبادی و سرخ کمال در سال ۱۳۸۸ تحت عنوان "ارزیابی وضعیت توسعه‌یافتگی شهرستان قوچان" انجام دادند به این نتایج رسیدند که شهرستان مشهد برخوردارترین و شهرستان مازان محروم‌ترین شهرستان‌های استان خراسان به شمار می‌آیند. همچنین شهرستان قوچان در بین شهرستان‌های استان، رتبه نهم رابه خود اختصاص داد. مسعود و همکارانش (۱۳۹۰) درجه توسعه نیافتگی شهرستان‌های استان اصفهان را مورد بررسی قرار دادند و به این نتایج رسیدند که شهرستان‌های آران و بیدگل و اصفهان توسعه‌یافته‌ترین و شهرستان فریدونشهر توسعه‌نیافته‌ترین شهرستان‌های استان بودند. ابراهیم زاده و همکارانش (۱۳۸۹) توسعه و توسعه‌نیافتگی شهری - منطقه ای ایران را انجام دادند و به این نتایج رسیدند که استان‌های تهران، اصفهان و یزد در اکثر عامل‌های توسعه مطلوب و استان‌های سیستان و بلوچستان، کردستان، خراسان جنوبی، کرمانشاه و خوزستان به ترتیب نامطلوب‌ترین

می‌باشند. در مجموع ۳۲ شهرستان کشور توسعه یافته، ۷۶ شهرستان نیمه توسعه یافته و ۱۲۶ شهرستان کمتر توسعه یافته و ۱۰۶ شهرستان محروم می‌باشند. در تحقیقی که زیاری و همکارانش در سال ۱۳۸۹ تحت عنوان "بررسی و رتبه بندی درجه توسعه یافتگی شهرستان‌های استان خراسان رضوی با استفاده از تکنیک تاپسیس" انجام دادند به این نتایج رسیدند که شهر مشهد دارای رتبه نخست به لحاظ میزان توسعه یافتگی بوده و شهرستان خلیل آباد توسعه نیافته ترین شهرستان استان بوده است. آریا نژاد و همکارانش (۲۰۱۱) در تحقیق شان به این نتیجه رسیدند که کارکرد روش تاپسیس بالا بوده و کار با آن دقیق و آسان است. همچنین این روش در آینده نزدیک کاربردهای زیادی خواهد داشت. در تحقیقی که شامای و موسیوند در سال ۲۰۱۱ تحت عنوان "طبقه بندی شهرستان‌های استان اصفهان از دیدگاه زیرساختارهای توریسم با استفاده از مدل‌های AHP و TOPSIS" انجام دادند به این نتایج رسیدند که شهرستان‌های اصفهان، شاهین شهر و کاشان در اولویت‌های بالاتری قرار گرفتند. همچنین شهرستان خوانسار از جنبه زیرساختارهای توریسمی ضعیف می‌باشد. هانگ و پنگ^۱ (۲۰۱۲) در رابطه با صنعت توریسم در نه کشور آسیایی چین، هنگ کنگ، ژاپن، کره، مالزی، سنکاپور، تایوان، تایلند و فیلیپین با استفاده از تکنیک TOPSIS در ۱۵ شاخص انجام دادند به این نتیجه رسیدند که کشور چین و ژاپن رتبه‌های اول و دوم و کشورهای فیلیپین رتبه‌های آخر را در رابطه با صنعت توریسم دارند.

موقعیت بخش

بخش طالقان شهرستان ساوجبلاغ به مساحت ۱۱۲۳۶۳/۱ هکتار در غرب استان البرز و شمال شهرستان ساوجبلاغ واقع شده است. محدوده بخش مورد مطالعه از ۴۳°۲۴'۵۰ تا ۳۳°۱۰'۵۱ طول شرقی و ۳۶°۶'۳۶ تا ۲۰°۲۰'۳۶ عرض شمالی می‌باشد. محیط بخش ۱۶۱/۷۷ کیلومتر، بیشترین ارتفاع منطقه ۴۱۰۴ متر، کمترین ارتفاع آن معادل ۱۲۵۱ متر از سطح دریا می‌باشد. بخش طالقان شامل سه دهستان به نام‌های بالا طالقان، پایین طالقان و میان طالقان می‌باشد. در دهستان بالا طالقان، روستاهای ائین کلایه، ابصار، اسکان، اورازان، پراچان، تکیه جویستان، جویستان، حصیران، خچیره، خودکاوند، خیکان، دراپی، دهدر، دیزان، سفج خانی، کرکبود، کرود، کویین علیا، کیامحله، گته ده، گراب، گلیرد، گوران، محسن آباد، مرجان، منگلان، مهران، ناریان، نسا علیا، نویزعلیا و هشان وجود دارند؛ در دهستان پایین طالقان روستاهای ارموت، اسفاران، امیرنان، انگه، اوچان، اهواریک، پرگه، تکیه ارموت، تکیه ناوه، خوران، خورانک، دنبلید، روشنابدر، سنگبن، سوهان، شهراسر، عالی سر، فشندک، کجیران، کش، کشرود، کلارود، کلانک، لهران، موچان، میر و نساغلی وجود دارند و در دهستان میان طالقان روستاهای ارتون، اردکان، اوانک، باریکان، بزج، پرده سر، جزن، جزینان، حسن جون، خسبان، زیدشت، سگران چال، سگران، سیدآباد، کولج، گلینک، میراش، میناوند، نویزک، ورکش، وشته، هرنج و شهرک طالقان وجود دارند.

مواد و روش‌ها

تکنیک رتبه‌بندی بر اساس تشابه به حل ایده آل TOPSIS

¹ - Huang and peng

1- Technique for Order Preference by Similarity to Ideal Solution

تاپسیس به عنوان یک روش تصمیم‌گیری چند شاخصه روشی ساده ولی کارآمد در اولویت‌بندی محسوب می‌گردد. این روش در سال ۱۹۹۲ توسط چن و هوانگ^۱ با ارجاع به کتاب هوانگ و یون^۲ در سال ۱۹۸۱ مطرح شده است (Serafim, 2004).

الگوریتم TOPSIS یک تکنیک تصمیم‌گیری چند شاخصه جبرانی بسیار قوی برای اولویت‌بندی گزینه‌ها از طریق شبیه نمودن به جواب ایده‌آل می‌باشد که به نوع تکنیک وزن‌دهی حساسیت بسیار کمی داشته و پاسخ‌های حاصل از آن تغییر عمیقی نمی‌کند. در این روش، گزینه انتخاب شده بایستی کوتاهترین فاصله را از جواب ایده‌آل و دورترین فاصله را از ناکارآمدترین جواب داشته باشد. از محاسن این روش نسبت به سایر تکنیک‌های اولویت‌بندی مکانی می‌توان به موارد زیر اشاره نمود (شانیان، ۱۳۸۵).

- معیارهای کمی و کیفی را توأم در مبحث مکان‌یابی دخالت می‌دهد
- خروجی مسئله می‌تواند ترتیب اولویت گزینه‌ها را مشخص و این اولویت را به صورت کمی بیان کند
- تضاد و تطابق بین شاخص‌ها را در نظر می‌گیرد
- روش ساده و سرعت آن مناسب است
- ضرایب وزنی اولیه را پذیراست
- نتایج حاصل از این مدل کاملاً منطبق با روش‌های تجربی است.

به طور اجمال در این روش، ماتریس $n \times m$ تصمیم‌گیری که دارای m گزینه و n معیار می‌باشد مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. در این الگوریتم فرض می‌شود هر شاخص و معیار در ماتریس تصمیم‌گیری دارای مطلوبیت افزایشی و یا کاهش‌ی‌کنناخت است و به بیان دیگر مقادیر زیادتری که معیارها در این ماتریس کسب می‌کنند اگر از نوع سود بود هرچه مقدارش بیشتر باشد دارای مطلوبیت بالاتر و اگر از نوع هزینه بود دارای مطلوبیت پایین‌تری می‌باشد. از امتیازات مهم این روش آن است که بطور همزمان می‌توان از شاخص‌ها و معیارهای عینی و ذهنی استفاده نمود. با این حال لازم است در این مدل جهت محاسبات ریاضی تمامی مقادیر نسبت داده شده به معیارها بایستی از نوع کمی بوده و در صورت کیفی بودن نسبت داده شده به معیارها، بایستی آنها را به مقادیر کمی تبدیل نمود (لولاجی، ۱۳۸۴). جهت بهره‌گیری از این تکنیک مراحل زیر به اجرا گذاشته می‌شود (Olson, 2004) (Azimi et al, 2011) مرحله اول: تشکیل ماتریس داده‌ها بر اساس n آلترناتیو و k شاخص.

$$A_{ij} = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \cdot & & & \cdot \\ \cdot & & & \cdot \\ \cdot & & & \cdot \\ a_{m1} & a_{m2} & \dots & a_{mn} \end{bmatrix}$$

مرحله دوم: استاندارد نمودن داده‌ها و تشکیل ماتریس استاندارد

$$r_{ij} = \frac{a_{ij}}{\sqrt{\sum_{k=1}^m a_{kj}^2}}$$

$$R_{ij} = \begin{bmatrix} r_{11} & r_{12} & \dots & r_{1n} \\ r_{21} & r_{22} & \dots & r_{2n} \\ \cdot & & & \cdot \\ \cdot & & & \cdot \\ \cdot & & & \cdot \\ r_{m1} & r_{m2} & \dots & r_{mn} \end{bmatrix}$$

مرحله سوم: تعیین وزن هر یک از شاخص‌ها (w_i) بر اساس $\sum_{i=1}^n w_i = 1$. در این راستا شاخص‌های دارای اهمیت بیشتر از وزن بالاتری نیز برخوردارند.

$$V_{ij} = \begin{bmatrix} w_1 r_{11} & w_2 r_{12} & \dots & w_n r_{1n} \\ w_1 r_{21} & w_2 r_{22} & \dots & w_n r_{2n} \\ \cdot & & & \cdot \\ \cdot & & & \cdot \\ \cdot & & & \cdot \\ w_1 r_{m1} & w_2 r_{m2} & \dots & w_n r_{mn} \end{bmatrix}$$

مرحله چهارم: تعیین فاصله i امین آترناتیو از آترناتیو ایده آل (بالاترین عملکرد هر شاخص) که آن را با (A^*) نشان می‌دهند.

$$A^* = \left\{ (\max_i v_{ij} | j \in J), (\min_i v_{ij} | j \in J) \right\}$$

$$A^* = \{v_1^*, v_2^*, \dots, v_n^*\}$$

مرحله پنجم: تعیین فاصله i امین آترناتیو حداقل (پایین‌ترین عملکرد هر شاخص) که آن را با (A^-) نشان می‌دهند.

$$A^- = \left\{ (\min_i v_{ij} | j \in J), (\max_i v_{ij} | j \in J) \right\}$$

$$A^- = \{v_1^-, v_2^-, \dots, v_n^-\}$$

مرحله ششم: تعیین معیار فاصله ای برای آترناتیو ایده آل (S_i^*) و آترناتیو حداقل (S_i^-).

$$S_i^* = \sqrt{\sum_{j=1}^n (v_{ij} - v_j^*)^2}$$

$$S_i^- = \sqrt{\sum_{j=1}^n (v_{ij} - v_j^-)^2}$$

مرحله هفتم: تعیین ضریبی که برابر است با فاصله آترناتیو حداقل S_i^- تقسیم بر مجموع فاصله آترناتیو حداقل

$$C_i^* = \frac{S_i^-}{S_i^- + S_i^*}$$

و فاصله آترناتیو ایده آل S_i^* که آن را با (C_i^*) نشان می‌شود.

مرحله هشتم: رتبه بندی آترناتیوها بر اساس میزان C_i^* . میزان فوق بین $0 \leq C_i^* \leq 1$ در نوسان است. در این راستا $C_i^* = 1$ نشان دهنده بالاترین رتبه و $C_i^* = 0$ نیز نشان دهنده کمترین رتبه است. در این تحقیق ۸۱ سکونتگاه با استفاده از ۲۳ شاخص رتبه بندی شدند.

یافته‌ها و بحث

بر اساس رویکرد و الگوی پیشنهادی و نیز اعمال روش TOPSIS به منظور تعیین سطح توسعه یافتگی روستاهای بخش میزان C_i^* محاسبه شده همانطور که جدول ۱ نشان می‌دهد سکونتگاه‌های شهرک طالقان، زیدشت، کولج، گلینک، گته ده، فشندک و حسن جون از نظر توسعه یافتگی رتبه‌های اول تا هفتم را به خود اختصاص دادند. همچنین مقدار C_i^* حداقل ۰/۱۰۱۲ برای پرکه تا ۰/۸۷۸۹ برای شهرک طالقان با میانگین ۰/۱۵۹۳ در نوسان است. بدین ترتیب دامنه نوسان سطح توسعه یافتگی سکونتگاه‌های روستایی بخش ۰/۷۷۷۷ برآورد شده است.

جدول ۱: بررسی سطح توسعه و توسعه نیافتگی اجتماعی - اقتصادی روستاهای بخش طالقان با استفاده از تکنیک TOPSIS

رتبه	C_i^*	سکونتگاه	رتبه	C_i^*	سکونتگاه	رتبه	C_i^*	سکونتگاه
55	0/1348	اردکان	28	0/1532	سنگین	1	0/8789	شهرک طالقان
56	0/1344	اهوارک	29	0/1532	شهراسر	2	0/2610	زیدشت
57	0/1333	هشان	30	0/1522	مرجان	3	0/2387	کولج
58	0/1330	میناوند	31	0/1508	کلارود	4	0/2355	گلینک
59	0/1324	کرود	32	0/1501	میر	5	0/2347	گته ده
60	0/1314	نویزعلیا	33	0/1498	درایی	6	0/2283	فشندک
61	0/1314	کشرود	34	0/1480	انگه	7	0/2084	حسن جون
62	0/1295	پراچان	35	0/1479	محسن آباد	8	0/1949	ورکش
63	0/1292	تکیه ناوه	36	0/1466	تکیه ارموت	9	0/1865	سیاباد
64	0/1284	حصیران	37	0/1454	نساءلیا	10	0/1859	جوستان
65	0/1278	امیرنان	38	0/1454	نویزک	11	0/1857	دنبیلد
66	0/1264	مهران	39	0/1453	ارموت	12	0/1836	خسبان
67	0/1264	اوجان	40	0/1446	کش	13	0/1814	دیزان
68	0/1248	کرکید	41	0/1443	خودکاوند	14	0/1775	گوران
69	0/1245	کلانک	42	0/1439	ارتون	15	0/1696	هرنج
70	0/1233	دهدر	43	0/1429	اوانک	16	0/1663	ناریان
71	0/1232	اسفاران	44	0/1427	کجیران	17	0/1658	سوهان
72	0/1216	تکیه جوستان	45	0/1426	سگران	18	0/1657	جزینان
73	0/1194	روشنابدر	46	0/1422	گلیرد	19	0/1636	میراش
74	0/1183	ائین کلايه	47	0/1394	خوران	20	0/1619	سفیخ خانی
75	0/1183	لهران	48	0/1393	کیامحله	21	0/1602	اورازان
76	0/1169	خورانک	49	0/1388	ابصار	22	0/1601	وشته
77	0/1166	خیکان	50	0/1366	نساءفلی	23	0/1593	جزن
78	0/1109	موچان	51	0/1361	گراب	24	0/1584	منگلان
79	0/1106	کوبین علیا	52	0/1359	بزج	25	0/1552	باریکان
80	0/1076	اسکان	53	0/1356	سگران چال	26	0/1548	پرده سر
81	0/1012	پرگه	54	0/1352	خچیره	27	0/1534	عالی سر

میانگین = ۰/۱۵۹۳ انحراف معیار = ۰/۰۸۶۷ / کمترین = ۰/۱۰۱۲ / بیشترین = ۰/۸۷۸۹

منبع: یافته‌های تحقیق

پس از تعیین شاخص‌های مبنا و تعیین اوزان به منظور پهنه‌بندی و اولویت‌بندی توسعه بخش‌های مناطق مرزی از روش TOPSIS استفاده شده است. به طور اجمال در این روش، ماتریس $n \times m$ تصمیم‌گیری که دارای بخش m و

معیار مبنا $n=$ می‌باشد مورد ارزیابی قرار گرفته است. بدین ترتیب بر اساس C_i^* محاسبه شده از طریق تکنیک تحلیل خوشه‌ای وارد اقدام به پهنه‌بندی سکونتگاه‌های بخش در سه طبقه از سطوح توسعه‌یافتگی شده است. تحلیل سطح توسعه یافتگی سکونتگاه‌های روستایی مستقر در بخش بیانگر آن است که ۲ سکونتگاه نسبتاً توسعه‌یافته، ۱۱ سکونتگاه در حال توسعه و ۶۸ سکونتگاه توسعه‌نیافته محسوب شدند. مقایسه تطبیقی سکونتگاه‌های روستایی مستقر در بخش بر اساس تحلیل واریانس نیز همانطور که جداول ۲ و ۳ نشان می‌دهد به وجود تفاوت معنی‌دار سطح توسعه‌یافتگی میانگین C_i^* ها سکونتگاه‌ها دلالت دارد بطوریکه میانگین C_i^* ها در سطح نسبتاً توسعه‌یافته بیشتر از سطح در حال توسعه و توسعه نیافته می‌باشد.

جدول ۲: مقایسه تطبیقی سطح توسعه یافتگی سکونتگاه‌های روستایی مستقر در بخش

حداکثر	حداقل	انحراف معیار	میانگین سطح توسعه یافتگی سکونتگاه‌های بخش C_i^*	تعداد روستاها	سطح توسعه
۰/۸۷۸۹	۰/۲۶۱۰	۰/۴۳۶۹	۰/۵۶۹۹	۲	نسبتاً توسعه یافته
۰/۲۳۸۷	۰/۱۸۱۴	۰/۰۲۳۹	۰/۲۰۵۸	۱۱	در حال توسعه
۰/۱۷۷۵	۰/۱۰۱۲	۰/۰۱۶۴	۰/۱۳۹۶	۶۸	توسعه نیافته
۰/۸۷۸۹	۰/۱۰۱۲	۰/۰۸۶۷	۰/۱۵۹۳	۸۱	کل

منبع: یافته‌های تحقیق

جدول ۳: تحلیل معناداری تفاوت سطح توسعه یافتگی روستاهای بخش بر اساس آزمون تحلیل واریانس

سطح معناداری	F	میانگین مربعات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	منبع تغییرات
۰/۰۰۰	۷۰/۳۸	۰/۱۹۴	۲	۰/۳۸۷	بین گروهها
		۰/۰۰۳	۷۸	۰/۲۱۵	داخل گروهها
			۸۰	۰/۶۰۲	کل

منبع: یافته‌های تحقیق

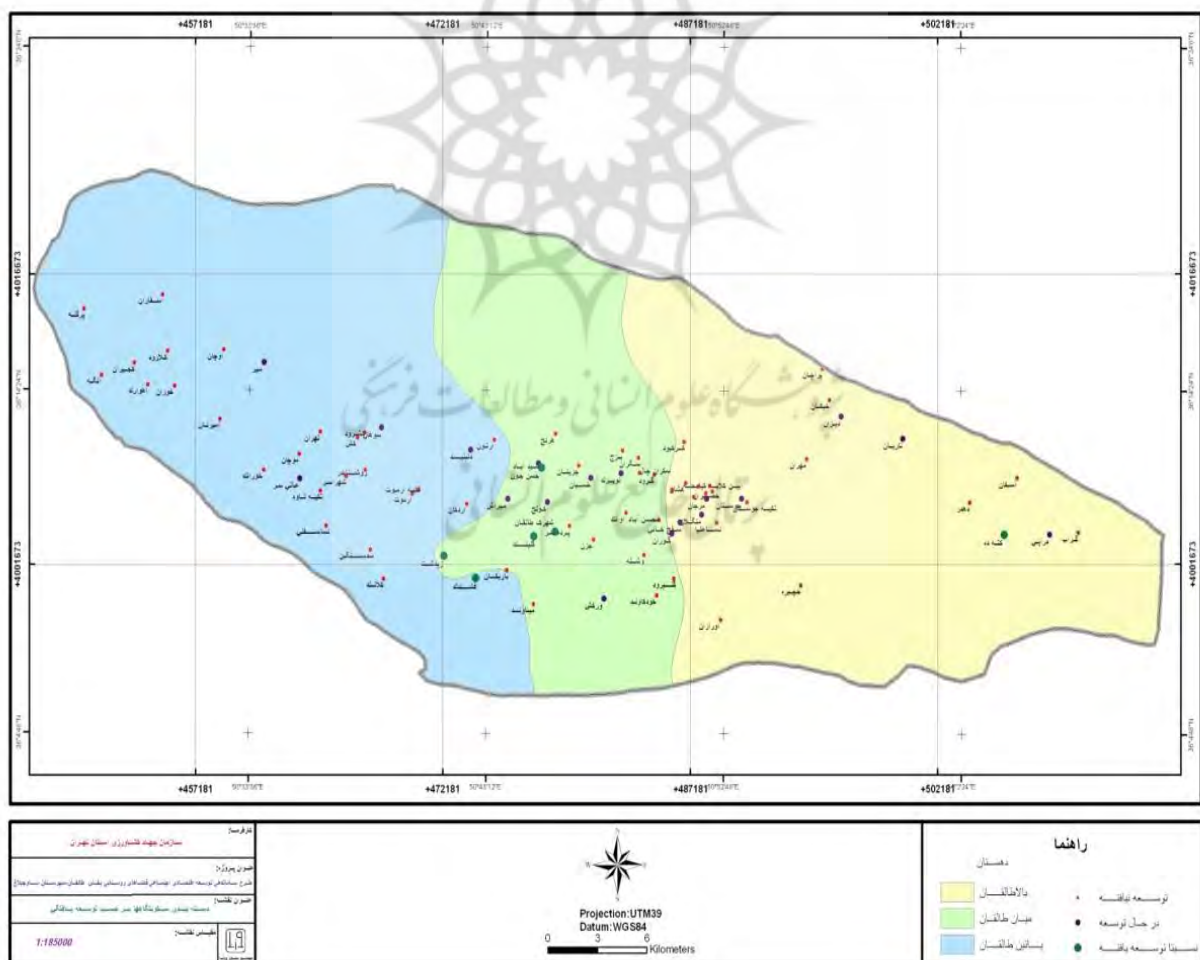
رتبه‌بندی سکونتگاه‌ها بخش طالقان بر حسب توسعه‌یافتگی و توسعه‌نیافتگی اجتماعی - اقتصادی با استفاده از تکنیک TOPSIS

تحلیل مقایسه‌ای و تطبیقی سطوح سه گانه سکونتگاه‌های روستایی مستقر در بخش بر حسب مهمترین خصیصه‌های اجتماعی و اقتصادی نشان می‌دهد که در سطح توسعه یافته دو سکونتگاه با جمعیتی برابر ۴۰۵۶ نفر استقرار یافته که درصد باسوادی آنها ۹۲/۴۶ درصد، ۷۷۵ محصل، ۲ خانه بهداشت، ۳۴/۹۶ درصد شاغل، ۱۹۲ هکتار اراضی آبی و ۴۷۰۵ واحد دامی وجود دارد. در سطح در حال توسعه یازده سکونتگاه با جمعیتی برابر ۷۷۲۴ نفر استقرار یافته که درصد باسوادی آنها ۸۸/۵۲ درصد، ۳۵۹ محصل، ۸ خانه بهداشت، ۳۱/۸۷ درصد شاغل، ۶۱۸ هکتار اراضی آبی و ۱۸۲۰۴ واحد دامی وجود دارد و در سطح توسعه نیافته شصت و هشت سکونتگاه با جمعیتی برابر ۱۴۰۱۱ نفر استقرار یافته که درصد باسوادی آنها ۳۲/۶۹ درصد، ۱۶۵ محصل، ۷ خانه بهداشت، ۳۲/۶۹ درصد شاغل، ۱۵۵۷ هکتار اراضی آبی و ۳۴۱۳۷ واحد دامی وجود دارد.

پیشنهادها

همانطور که نتایج نشان داد سطح توسعه نیافته بیشترین سطح زیر کشت زراعی و واحد دامی را به خود اختصاص داده است. بر این اساس جهت توسعه بخش پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

۱. تلاش در جهت انطباق برنامه‌ریزی بخشی با نظام برنامه‌ریزی فضایی
۲. اتخاذ راهبردهای محرومیت زدایی در این بخش به گونه ای که زمینه لازم جهت ارتقاء این بخش به حد متوسط استان فراهم شود.
۳. بررسی و شناخت نقاط ضعف و شناسایی شاخص‌هایی که در روستاهای توسعه نیافته در سطح پایین تری قرار دارند تا بتوان از این طریق بینش و روشننگری لازم برای تقویت و تسریع محورهای توسعه این بخش را به مسئولان و برنامه‌ریزان بخشید.
۴. گستر فضاها و امکانات متناسب با تراکم جمعیتی
۵. تأمین رفاه اجتماعی و خدمات بهزیستی با نگرش به کل سکونتگاه‌های بخش به ویژه نقاط محروم
۶. تأمین خدمات و امکانات مورد نیاز مراکز و کانون‌های اصلی خدمات‌رسانی بر اساس نظام سلسه مراتبی سکونتگاه‌ها
۷. کنترل مهاجر فرستی مناطق توسعه‌نیافته

جدول ۴: ویژگی‌های اجتماعی - اقتصادی سطوح توسعه

تعداد واحد دائمی	سطح زیر کشت اراضی باغی	تعداد تراکتور	سطح زیر کشت اراضی زراعی	درصد اشتغال کل	وجود خانه بهداشت	تعداد دانش آموز دبیرستانی و پیش‌دانشگاهی	تعداد دانش آموز راهنمایی	تعداد دانش آموز دبستانی	تعداد دانش آموز پیش‌دبستانی	درصد پاسوادی کل	جمعیت	تعداد روستا	سطح توسعه
4705	92	4	100	34/96	2	237	215	219	84	92/46	4056	2	نسبتاً توسعه یافته
18204/25	277	9	341	31/87	8	149	73	128	9	88/52	7724	11	در حال توسعه
34137/25	992	6	565	32/69	7	0	46	119	0	80/32	14011	68	توسعه نیافته
57046/5	1361	19	1006	32/63	17	386	334	466	93	81/74	25791	81	کل

منبع: یافته‌های تحقیق

منابع

- ابراهیم زاده، ع، اسکندری ثانی، م و اسمعیل نژاد، م. (۱۳۸۹). کاربرد تحلیل عاملی در تبیین الگوی فضایی توسعه و توسعه نیافتگی شهری - منطقه ای در ایران، جغرافیا و توسعه، شماره ۱۷.
- راسخی، ب. (۱۳۸۲). بررسی جایگاه توسعه روستایی در برنامه‌های توسعه کشور. مجموعه خلاصه مقاله‌های کنکره توسعه روستایی، چالش‌ها و چشم‌اندازها. انتشارات توسعه روستایی.
- رضایی، پ. (۱۳۸۲). ارزیابی جایگاه توسعه و عمران روستایی در برنامه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی قبل و بعد از انقلاب. مجموعه خلاصه مقاله‌های کنکره توسعه روستایی، چالش‌ها و چشم‌اندازها. انتشارات توسعه روستایی.
- زارع شاه آبادی، ع و سرخ کمال، ک. (۱۳۸۸). ارزیابی وضعیت توسعه نیافتگی شهرستان قوچان با استفاده از آنالیز تاکسونومی عددی. فصلنامه جغرافیای چشم‌انداز زاگرس. سال اول، شماره ۱
- زیاری، ک، زنجیرچی، س و سرخ کمال، ک. (۱۳۸۸). بررسی و رتبه بندی درجه توسعه یافتگی شهرستان‌های استان خراسان رضوی با استفاده از تکنیک تاپسیس. پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۷۲.
- شانیان، ع. (۱۳۸۵). کاربرد تکنیک‌های تصمیم‌گیری چند معیاره در انتخاب راهبرد مناسب جهت اجرای پروژه فن آوری اطلاعات، سازمان مدیریت صنعتی ایران.
- شریف‌زادگان، م. (۱۳۸۲). چالش‌های برنامه‌ریزی و علل کاهش اثربخشی طرح‌های توسعه در ایران. فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه. سال یازدهم شماره ۴۳ و ۴۴. تهران، انتشارات وزارت جهاد سازندگی.
- لولاچی، م (۱۳۸۴). استفاده از الگوریتم تاپسیس جهت انتخاب مراکز تعمیرات دپویی برتر، پایان نامه دوره کارشناسی ارشد نگهداری و تعمیرات، دانشگاه علم و صنعت.
- مسعود، م، معزری مهر طهران، الف و شبیری، س. (۱۳۹۰). تعیین درجه توسعه نیافتگی شهرستان‌های استان اصفهان با تکنیک تاکسونومی عددی. مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه ای، سال دوم، شماره هشتم.
- موسوی، م. (۱۳۸۲). سنجش درجه توسعه یافتگی نواحی ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه یزد.
- مولایی هاشجین، ن. (۱۳۸۶). تحلیلی پیرامون الزامات بازنگری در سیاست‌های برنامه‌ریزی توسعه روستایی در ایران. مجله فضایی جغرافیایی، سال هفتم، شماره ۱۷، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر.

- Aryanezhad, M.B Tarokh, M.J, Mokhtarian, M.N and Zaheri, F. (2011). A Fuzzy TOPSIS Method Based on Left and Right Scores. *International Journal of Industrial Engineering & Production Research*. 22 (1): pp 51—62
- Azimi, R, Yazdani-Chamzini, A, Fouladgar, M, Kazimieras Zavadskas, M and Basiri, M.H. (2011). Ranking the strategies of mining sector through anp and topsis in a swot framework. *Journal of Business Economics and Management*. 12:4, 670-689
- Huang, J.H and Peng, K.H. (2012). Fuzzy Rasch model in TOPSIS: A new approach for generating fuzzy numbers to assess the competitiveness of the tourism industries in Asian countries. *Tourism Management* (33) 456-465
- Olson.D.L (2004). Comparison of weights in TOPSIS models. *Journal of Mathematical and computer modeling* 0 (2004) 1-0.
- Serafim, O. Gwo-Hshiung Tzeng (2004)”, Compromise solution by MCDM methods: A comparative analysis of VIKOR and TOPSIS”, *European Journal of Operational Research* (156)445–455.
- Shamai, A and Mosivand, J. (2011). Classification of cities of Isfahan province in view point of tourism infrastructure by using TOPSIS and AHP models. *Urban - Regional Studies and Research Journal* (10) 5-10.

Study of the development extends of rural resident in Taleghan region of Savojbolagh city by TOPOSIS technique

Gholamreza Dinpanah*

Dept. of Agriculture education & Extension, Islamic Azad University, Sari Branch, Sari, Iran

Mohammadsadegh Sabouri

Dept. of Agriculture education & Extension, Islamic Azad University, Garmsar Branch, Garmsar, Iran

Farhad Lashkarara

Dept. of Agriculture education & Extension, Islamic Azad University,
Science & Research Branch, Tehran, Iran

Abstract

The aim of this research is the study of development extends of rural resident in Taleghan region of Savojbolagh County. The numbers of residents were 81. The TOPOSIS method was used for country residency ranking. Results showed that based on calculated C_i^* that the lowest C_i^* was 0.10 for Parkeh and the highest C_i^* was 0.88 for Taleghan city. The C_i^* average was 0.16. The range of developed level of rural residencies has been estimated 0.78, also 11 residencies were developing and 68 residencies were undeveloped. Analysis of variance showed there is significant difference between the C_i^* averages of development levels.

Keywords: *resident, TOPOSIS, Taleghan region*

Received Date: 24 November 2014

Accepted Date: 21 January 2015

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

* (Corresponding author) Dinpanah@iausari.ac.ir